

כחומר ביד היוצר מנחם ויזנברג

עטרה איזקסון

אִיִּזְקָא

הסדרה למוזיקה וספרות

עורך הסדרה:
פרופ' אבי אלקיים

חברי המערכת:
ד"ר עטרה איזקסון
ד"ר הילה טמיר אוסטרובר

כחומר ביד היוצר מנחם ויזנברג

עטרה איזקסון

הוצאת אֶדֶרָא

Like Clay in the Potter's Hand: Menachem Wiesenber

Atara Isaacson

עריכת לשון: רועי לידסקי

השימוש בתמונות ובתווים בספר זה הוא על פי סעיף 27 א' לחוק זכויות יוצרים.
© זכויות היוצרים על הספר שמורות לכותבת ד"ר עטרה איזקסון atara.isaacson@biu.ac.il
כל הזכויות שמורות ליוצרים ולאקו"ם.

על העטיפה הקדמית: מנחם ויזנברג בחדר עבודתו, על הקיר תמונתו של קלאודיו אראו מעיזבונה של אנה פיינשטיין, ולמטה תמונה קטנה של אביו, דניאל.
על העטיפה האחורית: ידיו של מנחם ויזנברג על שולחן עבודתו.
הצילומים מאוסף הארכיון של המלחין.

מסת"ב: 978-965-7876-26-8 ISBN:

© כל הזכויות שמורות להוצאת אֶדְרָא, תל אביב

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע,
לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי – אלקטרוני,
אופטי, מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט,
אלא ברשות מפורשת מאת בית ההוצאה לאור שתניתן מראש ובכתב.

נדפס בישראל תשפ"ז – 2026

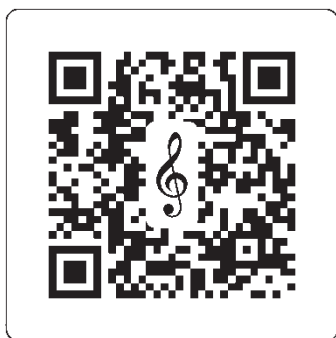
© Copyright 2026 by Idra Publishing

Idra Press <IdraPublisher@gmail.com>

idra.org.il

סידור, עימוד, לוחות והדפסה: א. אורן הפקות דפוס בע"מ, שד' רוטשילד 109, תל אביב

פריטי המדיה המוזכרים בספר (ראיונות, קישורים לאתרים, דוגמאות האזנה וצפייה, פרטיטורות וכדו') מקובצים באתר ייעודי בכתובת
www.mwm.co.il/isaacsonbook
כניסה לאתר בקישור או בסריקת הברקוד:

לצד כל אזכור של פריט מדיה בספר נמצא הסימן בתוספת מספר זיהוי המורכב ממספר הפרק ולאחריו מספר הפריט. לדוגמה, הפריט העשירי בפרק השני יופיע כך:

2.10

באתר תמצאו תוכן עניינים המקביל לפרקי הספר. לחיצה על הפרק המתאים תפתח את רשימת הפריטים לפי סדר הופעתם בספר, ממוספרים באופן תואם בספר ובאתר. לחיצה על כל פריט באתר תפתח את תוכנו בחלונית נפרדת (קובץ PDF, קישור לאתר חיצוני או לעמוד באתר הבית של מנחם ויזנברג). אין צורך להתקין תוכנות חיצוניות כדי לראות או לשמוע את הפריטים.

תודה לד"ר ניר כהן-שליט ולענבל לוטם על הקמת האתר הנלווה לספר.

[illegible]

Music should enrich the soul; it should teach spirituality by showing a person a portion of himself that he would not discover otherwise [...] That's the real mission of art. The artist must find something within himself that's universal and which he can put into terms that are communicable to other people.

(Bill Evans)

כִּי הִנֵּה כְּחֹמֶר בְּיַד הַיּוֹצֵר. בְּרָצוֹתוֹ מְרַחֵב וּבְרָצוֹתוֹ מְקַצֵּר.
כֵּן אֲנִיחֵנוּ בְּיָדָהּ. חֶסֶד נּוֹצֵר. לְבְרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֵר:
כִּי הִנֵּה כָּאֵבן בְּיַד הַמְסַתֵּת. בְּרָצוֹתוֹ אוֹחֵז וּבְרָצוֹתוֹ מְכַתֵּת.
כֵּן אֲנִיחֵנוּ בְּיָדָהּ. מְחִיָּה וּמְמוֹתֵת. לְבְרִית הַבֵּט וְאֵל תִּפְּן לַיֵּצֵר:
(תְּפִילַת עֶרְבִית לַלַּיִל יוֹם כִּיפּוּר)

תוכן העניינים

11	פתח דבר
----	---------

13	פרק ראשון: תחנות תרבות
----	------------------------

13	ילדות ונעורים
29	שירות צבאי
31	לימודים בארה"ב והקמת משפחה
40	חזרה לארץ
43	התקדמות הקריירה המוזיקלית
50	שירי ארץ
54	משכנות שאננים
69	מפגשים
70	האקדמיה למוזיקה ולמחול ירושלים
74	שהות אקדמית כאומן בחו"ל
77	מחול ותנועה

80	פרק שני: יוצר רב-תחומי
----	------------------------

84	פסנתרן מבצע
97	המעבד כמלחין
118	מלחין שמעולם לא למד קומפוזיציה
124	בהשראת טקסט: קול ומקהלה
136	כתיבה פלית
147	גלגולו של "ניגון"
195	דיאלוגים בין כלים וסגנונות
231	חזרה למקורות

259 **פרק שלישי: מחנך – מורה ותלמיד**

283 **אחרית דבר**

287 **נספחים**

288 **מפתח**

פתח דבר

מנחם ויזנברג (1950-) הוא מלחין, מעבד, פסנתרן ודמות חינוכית רבת השפעה, מהמוזיקאים הבולטים והרגבוגיים ביותר בישראל. יצירותיו ועיבודיו משתרעים על פני קשת רחבה: מהתחום האומנותי של יצירות תזמורתיות, קאמריות, דרך יצירות לקול, למקהלה ולכלי סולו, ועד למוזיקה פופולרית, כליזמר וג'אז. יצירותיו בוצעו על ידי מיטב התזמורות בישראל ובעולם. כפסנתרן, ויזנברג שיתף פעולה במוזיקה קאמרית עם מבצעים מהשורה הראשונה. הוא למד פסנתר אצל פרופסור קרול קליין באקדמיה למוזיקה בתל אביב וכלכלה באוניברסיטת תל אביב. עם סיום לימודי התואר הראשון התגייס לתזמורת צה"ל כנגן סקסופון. בעת שירותו הצבאי עשה את צעדיו הראשונים כמעבד בעידודו של המנצח והמעבד יצחק (זיקו) גרציאני. לאחר שירותו הצבאי נסע לגיו יורק, שם למד תחילה פסנתר ותאוריה במאנס קולג', ובהמשך סיים תואר שני בפסנתר בג'וליאני. מנחם זכה בפרסים ובמענקי יצירה רבים וביניהם: "פרס ראש הממשלה ליצירה" (ב-1998 וב-2012), "פרס לנדאו" (ב-2008) ו"פרס אקו"ם למפעל חיים" (ב-2010). הוא כיהן כפרופסור באקדמיה למוזיקה ולמחול בירושלים (בשנים 1992-2018), ובולטת ביותר השפעתו הגדולה והמתמשכת של ויזנברג על דורות רבים של מוזיקאים-מבצעים, מנצחים, מלחינים, מעבדים ומורים למוזיקה.

אף על פי ששמעתי רבות על מנחם ויזנברג ועל פועלו והאזנתי ליצירותיו, לא פגשתי אותו פנים אל פנים עד שנת 2024. בתחילה התוודעתי, כפסנתרנית, לעיבודים שלו ל"שירי ארץ", ונוכחתי שהתחושה שהם משרים דומה לביצוע הלידר של שומאן. זאת משום שדרושה וירטואוזיות מיוחדת ועומק הרמוני שמעטים הפסנתרנים היכולים לבצע מחזור זה כראוי. כאשר שוחחנו ארוכות על יצירתו "המו גלים" לטקסט של רבי יהודה הלוי, שהלחין עבור מקהלת העפרוני, נמשכה שיחת עומק זו הרבה יותר מריאיון-חצי-מובנה במחקר איכותני שגרתי. התוודעתי לאדם יוצר, רגיש וצנוע, שמהשיח עימו על החיבור בין טקסט

למוזיקה המו בי גלים. אין לי ספק שוויזנברג הוא איש אשכולות, מן הראויים ביותר לפרס ישראל, ולכן חשתי שיש לתעד את האדם, את המוזיקה שכתב ואת רעיונותיו. בספר מובאות עשרות רבות של שיחות עם מנחם עצמו ועם מלחינים, מנצחים ומוזיקאים שפגש בחייו. הספר מתעד את דרכו המוזיקלית בארץ ובעולם, חיים שלמים בשלושה פרקים; את ההיסטוריה שלו ושל משפחתו, את הפנים הרבות והמגוונות שלו כיוצר ואת חשיבתו הייחודית כמלחין, מעבד, פסנתרן ומורה. הספר מיועד למוזיקאים, למלחינים, למורים, לאנשים שאוהבים להאזין ולהקשיב, לאנשי ספר ודעת ולחובבי מוזיקה.

פרק ראשון

תחנות תרבות

ילדות ונעורים

נולדתי ב־5.8.1950 בתל אביב, בשכונת הרכבת (בין רחוב המסגר לדרך פתח תקווה), לאבי, **דניאל ויזנברג** (1909-1976), מוזיקאי יליד עיירה קטנה ליד לודו', ולאימי, הניה חנטוב (1914-2011) מביאליסטוק. אחי הבכור, חיים (מנהל חברות בעבר, 1944-), מבוגר ממני בשש שנים.

אבי מיעט לדבר בכלל, ובפרט על חייו לפני שהכיר את אימי. כאשר פלשו הנאצים לפולין הוא הצליח לברוח מזרחה והגיע לביאליסטוק, שהייתה כבושה באותה תקופה על ידי הסובייטים (בהתאם להסכם ריבנטרופ-מולוטוב הידוע לשמצה), שם פגש את אימי והם נישאו בשנת 1941. לפני המלחמה אבא היה כנר בפילהרמונית של לודו', ונוסף על נגינה בכינור לימד את עצמו כלים נוספים: קלרינט, אקורדיון וסקסופון. למעשה הוא היה סוג של אוטודידקט ומוזיקאי מחונן שניחן בכישרון טבעי יוצא דופן ובשמיעה מלודית-אינטונטיבית והרמונית מעולה. בהיותו בן למשפחה מרובת ילדים (תשעה במספר), נאלץ לעזוב את בית הספר כבר בגיל צעיר ולנגן בשמחות כדי לעזור בפרנסת המשפחה. ראוי לציין שגם אביו, סבי, היה נגן כליזמר, כך שהכירשון המוזיקלי עבר בתורשה. כל בני משפחתו של אבי נרצחו בשואה, למעט אח אחד, ליאו, שהיגר לארה"ב עוד לפני המלחמה. אחרי שאבא הגיע לביאליסטוק הוא הצטרף בתור נגן סקסופון להרכב הג'אז הידוע ביותר ברוסיה באותה תקופה, על

שם **אדי רוזנר**.¹ רוזנר ניהל ביג בנד בסגנון גלן מילר, שהשתתפו בו בעיקר מוזיקאים יהודיים, ובזמן שההרכב שלו סייר במזרח ברית המועצות החלו הנאצים במבצע ברברוסה. הוריי נותרו ללא נתינות, כי היו אזרחים פולניים, ולכן היו חייבים למצוא דרך לעזוב את ברית המועצות. הם היו במצוקה קשה ובאי-ודאות ואז שמעו על צבא פולין החופשית, צבא אנדרס,² שהיה תחת שלטון הצבא הבריטי, והצטרפו אליו כחיילים שאינם לוחמים. צבא זה הועבר לאיראן לאחר ההשתלטות האנגלו-סובייטית עליה ב-1941. הבריטים העבירו חלק מהצבא לשמור על מתקני הנפט של עיראק, כשמטרת הכוח הייתה להגיע לאיטליה. עם הגיעם לעיראק ב-1942 החליטו הוריי לערוק מהצבא ולהגיע לפלשתינה, שהייתה אז תחת שלטון המנדט הבריטי. הם עברו את הגבול מעבר לירדן באופן בלתי לגאלי והגיעו ארצה. כאן הסתתרו (כמו מוזיקאים אחרים שערקו) בקיבוץ גבעת השלושה, וכך ניצלו מהמשך מלחמת העולם השנייה. אחרי כמה חודשים הגיעו הוריי לתל אביב, שם עבד אבי גם כספר, כי לא הייתה לו מספיק עבודה כמוזיקאי. גרנו בשכונת הרכבת בבית בן שניים וחצי חדרים עם חצר קטנה ומחסן. בבית היה מעט מאוד, רק דברים בסיסיים. על הקירות לא היו ציורים, כל הצד העיצובי, הוויזואלי, לא היה חשוב להוריי, והם לא נתנו עליו את הדעת. אימא הייתה כל חייה עקרת בית ולא תרמה להכנסת המשפחה. אף על פי שהוריי עצמם לא עברו באופן אישי את זוועות השואה, הרי שכל משפחותיהם – הן של אימא והן של אבא (כאמור למעט אחיו ליאו) – הושמדו, ותודעת השואה הייתה חזקה מאוד בבית. תחושות חוסר ביטחון ואי-ודאות כלכלית ליוו את כל נעוריי ועיצבו במידה רבה את המשך דרכי בחיים. למעט תקופה מסוימת בשנות החמישים, כשאבי היה נגן בתזמורת חיל האוויר בצבא הקבע, רוב חייו בארץ הוא התפרנס מעבודות מזדמנות כ-band leader בבתי

1 חצוצרן, נגן מוזיקאי יהודי (1910-1976).

2 צבא אנדרס (בפולנית Armia Andersa) על שם מפקדו הפולני, הגנרל ולדיסלב אנדרס, הוא כינוי לצבא הפולני במזרח (Armia Polska na Wschodzie) או לכוח הפולני המזוין בברית המועצות (Polskie Siły Zbrojne w ZSRR). זה היה כוח צבאי פולני, נאמן לממשלה הפולנית הגולה בלונדון, שהוקם בברית המועצות במלחמת העולם השנייה.

מלון וב"חלטורות" שונות, בעיקר בחתונות חילוניות וחסידייות. הסתמכות זו על חלטורות הייתה בעייתית ביותר, כי ככל שאתה מתבגר ערכך בשוק העבודה יורד ואתה פחות רצוי. דבר זה העצים את אי-היציבות הכלכלית שלנו.

אבא השפיע עליי מאוד, קודם כול באישיותו אוהבת האדם ובחום הבלתי רגיל שלו כלפי שני בניו, כלפי משפחתו המורחבת וכלפי בני אדם בכלל. הוא היה "מענטש" אמיתי, תמים, ללא טיפת רוע או מניפולטיביות. הוא היה גם מוערך מאוד ואהוב על כל מי שהכיר אותו וניגן עימו. למדנו מאבא לראות את האחר. אחי חיים, למשל, תמיד התייחס לעובדיו בכבוד ומעולם לא פיטר מישהו מהם.

בתחום המוזיקה אבא שידר לי מסר כפול: הוא ידע שיש לי כישרון יוצא דופן ולכן עודד אותי ושלח אותי ללמוד באופן פרטי, נוסף על הנגינה בפסנתר, גם לימודים בתחום התאוריה המוזיקלית. אולם לתפיסתו ולאור ניסיון חייו המוזיקה היא גם "מתכון" לחוסר יציבות קיומית. המסר הזה חלחל עמוק לתוכי: אומנם הוא לא השפיע על בחירתי הסופית להפוך למוזיקאי, אך אין לי ספק שלולא הטמיע בי תחושה של חוסר ביטחון פיננסי לא הייתי לומד כלכלה באוניברסיטה. אבא השקיע בי הרבה ועודד את התפתחותי. הוא מימן לי שיעורים פרטיים באנגלית וקנה לי מדי שבוע עיתונים ושבועונים באנגלית ובצרפתית, גם כשהפרוטה לא הייתה מצויה בכיסו.

האמביוולנטיות בגישתו של אבי וחוסר הביטחון הבסיסי באישיותה של אימי השפיעו מאוד על דרך התפתחותי ועל האופן שבו תפסתי את עצמי. הספקות בנוגע לעתידי ולייעודי המקצועי ליוו אותי שנים רבות, ואף שהיה ברור (למוזיקאים סביבי כמו גם למורי) שכישרוני הוא מובהק ובולט, נדרשו לי שנים רבות להאמין ולהשתכנע בייחודיות הקול שלי כמוזיקאי מבצע ויוצר. דבר זה מסביר, אם כי באופן חלקי בלבד, מדוע רק בגיל שלושים ושבע התחלתי להגדיר את עצמי כמלחין, בנוסף להיותי פסנתרן ומעבד.

לשם השוואה אספר על הוריו של הכנר פנחס צוקרמן (1948-), שאבי הכיר אותם עוד מלודו'. כבר מתחילת דרכו הם טיפחו בפנחס את ההכרה שאין כמותו – זאת בשונה מאוד

מהוריי. הוריו של פנחס איבדו את משפחותיהם בשואה. הם היו ניצולי אושוויץ והתחתנו עם יציאתם מהמחנות. פנחס נולד כאשר מניה, אימו, הייתה בת שלושים ותשע, והוא היה בן יחיד. גם אביו, בדומה לאבי, היה כנר שניגן בעברו בתזמורת הפילהרמונית של לודז', והוא היה המורה הראשון של פנחס, כשגילו את כישרונו בגיל שבע בערך. אבי, דניאל, נתן לפנחס את הכינור הראשון שלו וניגן איתו דואטים. להבדיל מתחושת חוסר הוודאות שהוריי הקרינו כלפיי, הוריו של פנחס האמינו שהוא גדול יותר מיאשה חפץ ונטעו בו ביטחון עצום.

גדלתי בבית חילוני מוחלט – בעקבות השואה הוריי איבדו אמונה בדת ובאלוהים, ובכל זאת אהבתי ללכת לבית הכנסת להקשיב לניגונים. הבית היה מושתת על נתינה טוטאלית לילדים, והחינוך היה ערך עליון. הוריי דיברו ביניהם פולנית ויידיש. פולנית הם דיברו כדי שלא נבין על מה הם מדברים, אבל יידיש הבנו. אבא היה מדבר אליי ביידיש ואני הייתי עונה לו בעברית. זו הסיבה שיש לי יחס עמוק ואוהב אל השפה הזאת. היינו מאזינים למערכונים ביידיש ואפילו ל"סיפורי רכבת" של שלום עליכם ביידיש. מאימי קיבלתי את האהבה הגדולה לקריאה. המסר שלה היה ברור: מי שקורא הוא אינטליגנטי, ומי שמבין מילים בלטינית הוא ממש ידען.

בסביבות גיל שלוש הלכתי לגן פרטי שהיה בתחנה המרכזית הישנה של תל אביב. זה היה אזור מפויח ולא נעים וסבלתי מאוד. הייתי הולך כל יום ובוכה, כי חשתי שיש משהו עצוב מאוד בגן ההוא, שהיה חשוך ועמום. ברבות הימים התברר שהגננת בגן זה התאבדה. כשראו הוריי שאני סובל כל כך העבירו אותי לגן מואר ופתוח יותר, ולאחר מכן לגן חובה ברחוב מזא"ה.

אבי החליט לתת לאחי הגדול חינוך מוזיקלי. הוא לקח הלוואה ממוכר הקרח שהיה עובר בשכונה, וקנה פסנתר כדי שאחי ילמד לנגן. הייתי יושב על הספה ומתבונן באחי מנגן סולמות ויצירות, אך הוא לא התמיד בכך, עד שאמר: "אני לא רוצה לנגן יותר, פסנתר זה לְפִנּוֹת". אבי החל לבכות מרוב תסכול וצער, ואני אמרתי לו: "אבא, אל תבכה, אני אנגן". אבי היה המום כאשר ניגשתי לפסנתר וניגנתי מייד בפעם הראשונה סולם באַצְבוּע הנכון. כנראה למדתי זאת מהתבוננות יום-יומית באחי בעת

שהתאמן. אבא בדק את השמיעה שלי והבין מייד שיש לי שמיעה אבסולוטית יוצאת דופן כתכונה מולדת. אבא לא ציפה שאתחיל ללמוד בגיל כה צעיר, (הייתי בן ארבע) אבל החליט ללמד אותי בכל זאת, אף על פי שלא היה מורה לפסנתר. הוא קנה לי ספרים למתחילים והתייעץ עם חבריו המוזיקאים הפסנתרנים כיצד ללמד אותי. למרות חוסר ניסיונו בהוראת כלי זה הצלחתי לנגן ולהתקדם. זכור לי שבטקס הסיום בגן חובה, כשהייתי כמעט בן שש, ניגנתי מתוך שמיעה את העיבוד המפורסם של מולינרי ל"התקווה", כולל ההרמוניה והולכת הקולות. לקראת גיל שש חש אבא שכוחו דל בנושא הוראת הפסנתר והחליט לשלוח אותי למורה לפסנתר, **אנה פיינשטיין** (1902-1995). היא המליצה לחכות עוד שנה, כי רגלי לא הגיעו עדיין לפדלים, אבל אחרי ששמעה אותי, אמרה: "אותו אני כן אקבל".

זכור לי שאבי היה מנגן איתי משמיעה כאשר הייתי בן תשע. "אני לא אומר לך באיזה סולם אנחנו נמצאים, תקשיב ותצטרף. אבל בוא נעשה הסכם, אתה לא עוצר – אנחנו מתחילים בהתחלה ומסיימים בסוף. כי מוזיקאי אמיתי לא מפסיק באמצע". כך אמר, ופיתח בי בלי משים את תחושת הכיוויות האופיינית לשפה הטונאלית. הוא עיצב את הביטחון הפנימי שלי שאני לא טועה ושאתסדר בכל מקרה, והיה מנגן איתי מוזיקה בלקנית במשקלים א-סימטריים, שנחשף אליהם כשהופיע במועדון אריאנה ביפו יחד עם **אריס סאן** (גיטריסט וזמר יווני ידוע שהתיישב בישראל). נוסף על זה, אבא הביא לי פרטיטורות של אופרטות וביקש ממני לבחור מה לנגן מתוכן בפרימה ויסטה, ממבט ראשון בתווים, כליווי לגנינתו בכינור, וכך שיפר מאוד את יכולתי לקרוא מהדף.

כאמור, מנחם התחיל לנגן בפסנתר בגיל צעיר מאוד בהשראת אביו, דניאל, שהיה מוזיקאי מחונן ורב-סגנוני. שליטתו של אביו בכלים שונים ובז'אנרים מוזיקליים מגוונים הטביעה חותם בל יימחה על התפתחותו של מנחם הצעיר. למעשה, אביו לימד אותה, בלי לדעת זאת, בשיטת הוראה חדשנית למדי המפתחת לומד עצמאי, זאת אף על פי שלא היו לו כלים פדגוגיים בנושא.

דמות מרכזית נוספת בחייו המקצועיים של ויזנברג ובעיצוב גישתו לאומנות ולחיים בכלל הייתה מורתו הראשונה לפסנתר, הגברת **אנה פיינשטיין**. אנה חניכה אותו להעמיק, לחקור ולאהוב מוזיקה בלהט. השהות עימה הביאה אותו

להפנים ערכים אסתטיים ואתיים שהשפיעו על תפיסת עולמו כאדם וכאומן. כשהיה תלמידה, בגיל תשע, זכה לראשונה במלגת הצטיינות של קרן התרבות אמריקה-ישראל, ומאז זכה במלגות ובמענקים שונים מטעם הקרן, בכמה תחומים – כפסנתרן, כמבצע מוזיקה קאמרית, כמעבד וכתאורטיקן. אנה הייתה פסנתרנית, היא נולדה בטאלין, למדה בברלין אצל אָגוֹן פֶּטְרִי (פסנתרן גרמני תלמידו של בוזוני, 1881-1962) ועלתה לארץ, לתל אביב, בשנות השלושים. אנה גרה בצניעות מרבית בחדר אחד ברחוב מזא"ה 45 בתל אביב, והקדישה את חייה להוראה בביתה ובגבעת רמב"ם שבגבעתיים. מנחם מתאר:

היא הייתה ערירית, אצילית במראָה ובפנימיותה. אהבת המוזיקה שלה הייתה חובקת כול, אהבה עצומה לַחַיִּים ולאדם. היא הייתה בין ראשוני המנויים בפילהרמונית, ושבה מהקונצרטים בעיניים בורקות. החשיפה הראשונה שלי לקונצרט בפילהרמונית הייתה בזכות אנה. היא לקחה אותי איתה לקונצרטים כשהייתי כבן שמונה, ומעבר לנגינה היא דאגה לחינוך המוזיקלי המלא שלי, שכלל האזנה, קריאה והרחבת אופקים מעבר לנגינה. אנה הייתה מעירה לי הערות מסוגים שונים. למשל, בנושא הפוליפוניה היא לימדה אותי כיצד להקשיב לקולות השונים ולעצב אותם בצורה משכנעת מבחינת הפיסוק המוזיקלי, ובאופן כללי כיצד לרבד את הקולות השונים לפי חשיבותם. דבר זה מוטמע בדי־אן־איי שלי עד עצם היום הזה. היא הייתה מנסה להוציא ממני הבעתיות גדולה יותר, כי אצלי בלטה אז בעיקר האנרגיה הריתמית.

אבי היה מנשק את ידה כמנהג האבירים הפולניים, והייתה ביניהם הערכה עצומה. אנה הייתה עבורו סמל לאליטה אריסטוקרטית, כי הוא בא מדלת העם. אף על פי שהייתה ביקורתית, אנה לא הייתה שיפוטית, ותמיד נקטה גישה חיובית ומכילה. המלחין האהוב עליה ביותר היה באך, שיצירתו נחשבה בעיניה לפסגה של המוזיקה המערבית. היינו משוחחים רבות גם מעבר לשיעורי הפסנתר, ואפילו הכרתי לה את החברות שלי. הצגתי בפניה את החברה הראשונה שלי, שהייתה ממוצא תימני. הרגשתי שאליה אני יכול לבוא עם כל אחת והיא תקבל אותה בצורה החיובית ביותר. היא הייתה מעין תשליל של ההורים שלי, ההפך הגמור מהגישה הקרתנית והמתנשאת של הרבה מיהודי

מזרח אירופה, האשכנזים, שהתנשאו על ה"פּרָנקים" ובזו להם מתוך בורות וגזענות. היא התייחסה לאדם באשר הוא אדם, ואין זה משנה מאיזו תרבות הוא הגיע. כמובן היא הכירה את מימי, רעייתי, עוד כשהייתה חברתי, ונפשן נקשרה זו בזו. אנה אהבה באופן עמוק ביותר אומנות ויזואלית ופרחים. תמיד כשהמתנתי לשיעור שלי הייתי מעיין בספר אומנות כלשהו שהיה פתוח, במקרה כביכול, על השולחן, על אימפרסיוניזם או על כל נושא אחר. היום ברור לי שזה היה בכוונת מכוון, כדי להעשיר את הידע שלי ולחדד את רגישותי לאומנויות אחרות. בהיותי התלמיד הבולט ביותר שלה (בשנים שלמדתי אצלה), היא הייתה ממקמת אותי בדרך כלל לנגן אחרון בקונצרטים שערכה במהלך שנת הלימודים בביתה, ובסוף השנה באולם בתל אביב. הדבר כמובן גם החמיא לי וגם הלחיץ אותי ב־זמנית. הקשר שלי עימה נמשך כל החיים, ואף שלמדתי אצל מורים אחרים אהבתי לבוא ולבקר אותה ולשתף אותה בחיי. היא הייתה האם התרבותית שלי.

נחמה יהודה (1947-), מטפלת במוזיקה, מרצה במחלקה למוזיקה באוניברסיטת בר אילן וראש התוכנית לתרפיה במוזיקה במכללת לוינסקי בעברה, מספרת שמנחם הוא חלק מנוף ילדותה המוזיקלי:

מנחם ואני למדנו לנגן פסנתר אצל אנה פיינשטיין. לשיעור אצל אנה היה סדר קבוע: סולמות, אטיוד, באך ואז יצירה קלאסית או רומנטית. היא עמדה על כך שנדע מתי באך נולד ונפטר. שנינו ניגנו בקונצרטים לתלמידים שאנה ארגנה. הרגליים של מנחם בקושי הגיעו לפדל, אבל הוא תמיד הצטיין והיה טוב יותר מכולנו. אנה ממש העריצה אותו. הוא היה הכוכב. אנה ארגנה תחרות בין כל תלמידיה: כולנו היינו צריכים לנגן את האיננוציה הראשונה של באך, ומנחם זכה בתחרות. מנחם לא היה נרקסיסט, חיבבתי אותו ואנחנו חברים עד היום. זה לא הרגיו אותי שהוא טוב ממני.

אנה גרה בחדר אחד, לא גדול. היו בו פסנתר, ספה שנפתחה למיטה, כוננית ספרים, שולחן עבודה, ובמרכזו עמדו שולחן קטן ושתי כורסאות. קיר אחד היה חדר המוזיקה, קיר אחד היה חדר

השינה, קיר נוסף – חדר ההלבשה וחדר העבודה, ומהחלל המרכזי היה מסדרון למטבחון קטן. כל קיר היה חדר, כך אני זוכרת שראיתי זאת בעיני ילדותי. במרפסת שלה היו צמחים פורחים (אנחנו הוזמנו למרפסת בכל פעם שפרח הניץ), ועל הפסנתר עמד אגרטל עם קוצים. כאשר נפטרה ביקשתי רשות לקחת אותו. היא גרה בחדר ההוא עד סוף חייה, רחוב מזא"ה 45, קומה שלישית עם מדרגות, בלי מעלית.

בסוף כל שנה נסענו כולנו לאולם הופעות ברחוב חובבי ציון בתל אביב, שם הופענו לפני המשפחות לפי דרגת קושי. אנה הייתה מורה קשוחה ודורשת. המוזיקה הייתה בשבילה מרחב של קדושה, וכשהאזינה לצלילים פניה נמלאו אור והריכוז שלה היה טוטאלי. בקונצרטים בהיכל התרבות נהגנו להיפגש במקום קבוע ליד המדרגות. התכנסנו ושוחחנו על דינמיקה, על איכות הצליל, על הטמפו, על המגע ועוד. היא הייתה מבקרת קפדנית, אך לקראת סיום השיח על הקונצרט, נהגה לומר לנו: "אבל נכון שהמוזיקה נפלאה?" בשנת החמישים לפילהרמונית ומאה שנה להולדתו של רובינשטיין צילמו אותה לאחד העיתונים, מאזינה למוזיקה, שקועה בעולמות של מעלה.

אנה הייתה אדם רגיש למשוגות ליבם של ילדים. פעם אחת לא רציתי לבוא לשיעור, אז היא אמרה: "תבואי בלי תווים, נשב ונדבר". עם זאת, אם לא התאמנתי מספיק לפני השיעור היא כעסה ואמרה: "זה מעציב אותי מאוד". בבגרותי למדתי טיפול במוזיקה, ואנה ביקשה שאבוא לספר לה על המקצוע. ליזכותה ייאמר שנתנה לי גיבוי מלא. היא הבינה היטב שלא כל אדם שלמד לנגן יהפוך בהכרח למורה לפסנתר, וכי למוזיקה יש כנפיים רחבות מאוד. יום אחד היא ביקשה ממני (אפילו שידעה הרמוניה על בוריה), שאבוא אליה עם ספר של נעמי שמר ואראה לה איך אני מלווה שירים, כי היא לא עשתה זאת בחיים. היא התפעלה ממני ותמכה בי, לדעתי זו גישה מקורית מאוד. היא לא חלקה איתנו את חייה האישיים. כאשר עזבה את אסטוניה כתבה לה אימה שיר, "סעי לך בתי, סעי", שהאחין שלה – רוני פיינשטיין – תרגם.